

6^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΠΛΑΤΩΝ, *Πρωταγόρας* 322a-323a

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρῦεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκήσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνάς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἤρρετο. Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ᾤκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής — πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική— ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σώζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο. Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἐρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὲ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;» «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιντο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως». Οὕτω δὴ, ὦ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἱ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλῆς, καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὧν τῶν ὀλίγων συμβουλεύη, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς—εἰκότως, ὡς ἐγὼ φημι—ὅταν δὲ εἰς συμβουλήν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἦν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις. Αὕτη, ὦ Σώκρατες, τούτου αἰτία.

A. Να χαρακτηρίσετε τις ἐπόμενες προτάσεις σωστές (Σ) ἢ λανθασμένες (Λ) σύμφωνα με τὸ νόημα τοῦ αποσπάσματος.

1. Ὁ ἄνθρωπος πίστεψε στους θεοὺς πρῶτος ἀπὸ τὰ ἐμβια ὄντα.
2. Με τὰ δῶρα τοῦ Προμηθεῖα οἱ ἄνθρωποι μπόρεσαν νὰ κατασκευάσουν λατρευτικὰ σύμβολα.
3. Στὴ μυθικὴ ἀφήγηση τοῦ Πρωταγόρα, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος ἀκολούθησε τὴ διαμόρφωση τῆς γλωσσικῆς ἐπικοινωνίας.
4. Τὰ ζῶα εἶχαν πολλαπλάσιες δυνάμεις ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.
5. Οἱ ἄνθρωποι προσπάθησαν νὰ συνεργαστοῦν γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ κινδύνου τῶν θηρίων.

6. Η παρέμβαση του Δία ήταν αναγκαία για την επιβίωση του ανθρώπινου γένους.
7. Το δώρο του Δία στους ανθρώπους ήταν η αιδώς και η δίκη.
8. Ακολουθώντας την εντολή του Δία ο Ερμής έπρεπε να μοιράσει σε όλους τους ανθρώπους τα δώρα του.
9. Ο Δίας, ως φιλάνθρωπος θεός, παραχώρησε στους ανθρώπους το δικαίωμα προαίρεσης για τη συμμετοχή τους στις πόλεις.
10. Σύμφωνα με το επιμύθιο οι Αθηναίοι πιστεύουν στο διδακτό της πολιτικής αρετής.

B. Να επιλέξετε την απάντηση που συμπληρώνει σωστά τη θεματική πρόταση που σας δίνεται:

1. Η προσφορά της αιδούς και της δίκης στον άνθρωπο συνίσταται

- α) στην ολοκλήρωση της απεξάρτησής του από βιολογικές εξαρτήσεις
- β) στη συγκρότηση βιώσιμων πολιτικών κοινωνιών
- γ) στην απόκτηση τεχνολογικής δύναμης.

2. Η απόκτηση του θρησκευτικού συναισθήματος συνδέεται

- α) με την προσφορά της αιδούς και της δίκης από τον Δία
- β) με την προσφορά της έντεχνης σοφίας και της φωτιάς από τον Προμηθέα
- γ) με τη δημιουργία κοινωνικών ομάδων από τον ίδιο τον άνθρωπο.

3. Με την έκφραση *θεία μοίρα* δεν εννοείται

- α) η έλλογη ικανότητα της χρήσης της φωτιάς
- β) η αντίληψη ότι η λογικότητα του ανθρώπου ανάγεται στον θεό
- γ) η καθορισμένη πορεία που έχουν στον μύθο οι θεοί και οι άνθρωποι.

4. Η αναφορά του Πρωταγόρα στη διαμόρφωση της γλώσσας

- α) εξισώνει τους άναρθρους ήχους με την αρθρωμένη φωνή
- β) παρουσιάζει ως περισσότερο σημαντική την αρθρωμένη φωνή
- γ) διαφοροποιεί χωρίς αξιολόγηση τους άναρθρους ήχους από τα σύνολα φθόγγων.

5. Οι πρώτες συμβιωτικές κοινότητες των ανθρώπων

- α) επιχείρησαν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα των επιθέσεων των ζώων
- β) ήρθαν αντιμέτωπες με το πρόβλημα των βίαιων συμπεριφορών άλλων ανθρώπων
- γ) πρόσφεραν τη λύση για την επιβίωση των ανθρώπων.

6. Η δημιουργική τέχνη διαφέρει από την έμπυρον τέχνην γιατί

- α) η παρουσία της φωτιάς δεν είναι αναγκαία σε κάθε δραστηριότητα στην πορεία του ανθρώπινου πολιτισμού
- β) η δημιουργική τέχνη εκφράζει κυρίως την τεχνική ανάπτυξη
- γ) η έμπυρος τέχνη αφορά μόνο τους δημιουργούς που έζησαν μέχρι και την ομηρική εποχή.

7. Η έννοια της αιδούς δεν ισοδυναμεί με

- α) την εκούσια υποχώρηση από απερίσκεπτη συμπεριφορά, σύμφωνα με το δίκαιο
- β) την έμφυτη αντίληψη για το σωστό
- γ) τις ηθικές αναστολές που προφυλάσσουν τον άνθρωπο από αντικοινωνική συμπεριφορά.

8. Η έννοια της δίκης ισοδυναμεί με

- α) την προσοχή για αποφυγή της δικαιολογημένης επίκρισης
- β) την έμφυτη αντίληψη για το σωστό
- γ) τις ηθικές αναστολές που προφυλάσσουν τον άνθρωπο από αντικοινωνική συμπεριφορά.

9. Ποια από τις επόμενες έννοιες δεν αποδίδει τη σημασία της λέξης «ιδιώτης»;

- α) ο κοινός άνθρωπος
- β) ο άπειρος άνθρωπος
- γ) ο άνθρωπος που αποκτά την υπηκοότητα μιας άλλης πόλης.

10. Το συμπέρασμα του μύθου αποδεικνύει σύμφωνα με τον Πρωταγόρα ότι

α) οι Αθηναίοι παραχωρούν το δικαίωμα του «βουλευέσθαι» στους πολίτες που διαθέτουν δικαιοσύνη και λογική

β) οι Αθηναίοι παραχωρούν το δικαίωμα του «βουλευέσθαι» σε κάθε πολίτη γιατί όλοι οι πολίτες έχουν πολιτική αρετή

γ) ο Σωκράτης περιγράφει διαστρεβλωμένη την εικόνα της αθηναϊκής εκκλησίας του δήμου.

11. Με τον μύθο που διηγείται ο Πρωταγόρας αποδεικνύει εμμέσως ότι η πολιτική αρετή διδάσκεται καθώς

α) ο Δίας έδωσε την πολιτική αρετή μόνο στους ανθρώπους που μπορούσαν να την διδαχτούν και να την ασκήσουν

β) η εντολή του Δία να θανατώνεται όποιος δεν κατέχει την αιδώ και τη δίκη αντιτίθεται στη δυνατότητα διδασκαλίας της

γ) η πολιτική αρετή, η *εὐβουλία*, έχει δοθεί ως δυνατότητα στους ανθρώπους που, για να την ασκήσουν με τον καλύτερο τρόπο, πρέπει να την αναζητήσουν και να τη διδαχθούν.

12. Ο μύθος του Προμηθέα εκφράζει τα αιτήματα του ανθρωπισμού γιατί

α) διακηρύσσει την αυθεντία των ανθρώπων

β) προσφέρει το παράδειγμα της φιλανθρωπίας του Τιτάνα

γ) προτάσσει τη μεταφυσική αγωνία του ανθρώπου.

13. Η σειρά με την οποία αναφέρονται οι πολιτισμικές κατακτήσεις του ανθρώπου ως αποτέλεσμα της συμμετοχής του στη θεϊκή μοίρα είναι

α) χρονική

β) αξιολογική ανιούσας κλίμακας

γ) αξιολογική κατιούσας κλίμακας.

14. Η αναφορά του Πρωταγόρα στην ύπαρξη των θεών δικαιολογείται

α) γιατί είναι αγνωστικιστής

β) γιατί η θρησκεία είναι ένα αναμφισβήτητο ανθρωπολογικό δεδομένο

γ) γιατί η θρησκεία ήταν η πρωταρχική προσφορά των δώρων του Προμηθέα

15. Στη φάση του Προμηθέα οι άνθρωποι χαρακτηρίζονται

- α) από την ανάπτυξη της πολεμικής τέχνης
- β) από την έλλειψη σωματικών δυνατοτήτων σε σχέση με τα ζώα
- γ) από την αγαστή συνεργασία μεταξύ τους.

16. Η κατασκευαστική ικανότητα του ανθρώπου φανερώνεται στο χωρίο

- α) κτίζοντες πόλεις
- β) φωνήν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ
- γ) δημιουργική τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν.

17. Ο μύθος του Πρωταγόρα κορυφώνεται με την παρέμβαση του Δία

- α) σύμφωνα με το μοτίβο των παρόμοιων μυθολογικών αφηγήσεων
- β) σύμφωνα με τη γενικότερη άποψη του Πλάτωνα για το θείο
- γ) σύμφωνα με τον αγνωστικισμό του Πρωταγόρα.

18. Η Δίκη και η Αιδώς στο κείμενο παρουσιάζονται ως

- α) ηθικές ιδιότητες
- β) θεότητες
- γ) συμβολικές αξίες

19. Με την ερώτηση του Ερμή προς τον Δία

- α) δημιουργείται το αναγκαίο κλίμα για τη δικαίωση της επιτακτικής θεϊκής απαίτησης
- β) προστατεύεται ο Δίας από πιθανή εσφαλμένη απάντηση
- γ) δίνεται έμφαση στον καθοριστικό ρόλο του Ερμή.

20. Η ιστορική εξέλιξη της ανθρωπότητας που παρουσιάζεται στον μύθο

- α) ακολουθεί το μοντέλο της κυκλικής ιστορικής εξέλιξης
- β) ακολουθεί το μοντέλο της προοδευτικής ιστορικής εξέλιξης
- γ) συνδυάζει τα δύο μοντέλα.